

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2012. október 15.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2012. október 15. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

**Peter Szondi: *A modern dráma elmélete 1880-1950* [részlet]
*Az epikus színház (Brecht)***

Bertolt Brecht is a naturalizmus örököse. Mert az ő kísérletei is onnan indultak el, ahol a társadalmi téma és a drámai forma ellentmondása megjelenik: a naturalisták 'társadalmi drámájától'. Brecht, a drámaíró számára a tudományos elv trónra léptetése a fontos, ami ugyan – mint Zola regényei mutatják – lényegileg tartozik a naturalizmushoz, a naturalista drámában mégis csupán adalékként szerepelt, például egy színpadi figura alakjában. Brecht azt a tárgyi szerepet, melyben a sziléziai 'szénparasztok' az idegen társadalomkutató számára megjelennek, a téma esetlegességéből a forma általánosságába helyezi át. A *Kis Organon* című írásában azt követeli, hogy a tudományos vizsgálódás – amelynek a természet már alá kellett, hogy vesse magát – most az ember felé forduljon, a természet legyőzője felé, akinek életét a természet kiaknázása határozza meg. A színháznak az emberek közötti viszonyokat a természet feletti uralom korszakában kell ábrázolnia, pontosabban az ember 'megkettőződését' kell tükröznie, melyet 'közös, gigantikus vállalkozása' teremtett. És Brecht látja, hogy ez a drámai formáról való lemondást is meghatározza. Az emberek közötti viszonyok kérdésessé válása magát a drámát kérdőjelezi meg, mivel formáját egyenesen problémátlannak tartja. Innen nő ki Brecht kísérlete, hogy az 'arisztotelészi' dramaturgiával szemben – elméletileg és gyakorlatilag egyaránt – egy nem arisztotelészi, epikus változatot állítson szembe.

Az 1931-ben közzétett tanulmány – *Megjegyzések a Mahagonny városának tündöklése és bukása című operához* – a következő 'súlypont-eltolódásokat' állapítja meg a dráma és az epikus színház között (részlet):

<i>A színház drámai formája</i>	<i>A színház epikus formája</i>
a nézőt belehelyezi egy cselekménybe	szembehelyezi vele
szuggesztíóval dolgozik	érvekkel dolgozik
az érzések érzések maradnak	megismeréssé válnak
az embert ismertnek tételezi fel	az ember a vizsgálat tárgya
az ember változatlan	az ember változik és változtat
a figyelem tárgya a kimenetel	a figyelem tárgya a menet
egyik jelenet a másikért	mindegyik önmagáért
az események egyenes vonalban haladnak	kanyarognak
a világ, ahogy van	a világ, ahogy alakul
amit az embernek tennie kellene	amit az embernek tennie kell
az ember ösztönei	az ember indítóokai

A színpadi események már nem töltik ki teljesen az előadást, mint egykor a drámai művekben, ahol is ezért kellett az előadás mozzanatának elhalványulnia. (Történelmileg a prológos eltűnésében ragadható meg ez a pillanat, a reneszánszban.) Az esemény most a színpadi elbeszélés tárgya, és a színpad úgy viselkedik vele szemben, mint a regényíró a maga tárgyával: kettőjük szembenállása adja a mű egészét. Ugyanígy a nézőt nem hagyja a játék körén kívül, de szuggesztív eszközeivel ('illúziószerűségével') nem is ragadja annyira magával, hogy ne lehessen külső néző. Sőt, mint szemlélőt állítja szembe az eseményekkel, és a darab ezeket mint megfigyelésének tárgyát mutatja be neki. Mivel a cselekmény már nem egyeduralgó a műben, nem is tudja az előadásidőt a 'most' abszolút egymásutánjává változtatni. Az előadás jelene mintegy tágasabb, mint a cselekményé: ezért nemcsak a

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

kimenetel, hanem a cselekmény menete és múltja is érdekessé válik. A drámai célirányosság helyét az elidőzés és az elmélkedés epikus szabadsága foglalja el. Mivel a színház tárgya most már csupán a cselekvő ember, túl is lehet lépni rajta, és tetteinek mozgatórugóit is kutatni lehet. Az epikus színház, tudományos-szociológiai szándékainak megfelelően, a tettek társadalmi 'alapjára' ennek dologi elidegenültségében reflektál.

Brecht mint szerző és mint rendező az epikus színház elméletét szinte korlátlan gazdagságú dramaturgiai és színi ötletei segítségével ülteti át a gyakorlatba. E saját és kölcsönzött ötleteknek az a feladatuk, hogy a brechti rendezés hagyományos és a közönségnek ismerős elemeit kiemeljék a drámára jellemző abszolút összmozgásból, és jelenetszerű-epikai, azaz megmutatott tárgyakként szigeteljék és idegenítsék el. Ezért nevezi Brecht ezeket az ötleteket 'elidegenítési hatásoknak' (Verfremdungseffekt). Műveiből, amelyek a *Megjegyzések a Mahagonnyhoz*-t és a *Kis Organont* vagy megvalósítva, vagy javaslatként tartalmazzák, a számtalan hely közül most csak néhányat idézünk, hogy mindezt érzékeltessük.

A játék egészét a prologus, az előjáték vagy a címek kivetítése révén lehet elidegeníteni. Mivel a játék kifejezetten 'bemutató' jellegű, nem rendelkezik többé a drámára jellemző abszolútummal. Az egyes szereplők, miközben bemutatkoznak, vagy önmagukról harmadik személyben beszélnek, önmagukat is elidegeníthetik. Ezért mondja Pelageja Vlaszova Brecht *Az anya* című Gorkij-átiratában a következőket: „Mit tehetek én, a negyvenkét éves Pelageja Vlaszova, egy munkás özvegye, egy munkás anyja, mit?”

Az epikus színházban a szerep elidegenítését erősíti a színész, akinek nem szabad teljesen feloldódnia benne. „Neki csupán meg kell mutatnia figuráját... csak saját érzelmei ne legyenek elvből azonosak a figuráéval, hogy közönségének érzelmei se váljanak elvből azonosá a figura érzelmeivel. A közönségnek ebben a vonatkozásban tökéletes szabadságot kell kapnia.” Akik itt élnek – jegyzi meg Brecht – „szubjektív moralisták. Önmagukat írják le.” A színpad, amely többé már nem önmagában jelentős, hanem hírt hoz valamiről, abszolút voltával együtt elveszti a rivaldát is, melynek segítségével mintegy önmagát világította meg. Most a nézők között elhelyezett reflektorok világítják meg, nyilvánvaló jelül annak, hogy a nézőnek itt most valamit meg fognak mutatni. A színpadképet is elidegenítik, többé már nem akarja egy valóságos helyszín látszatát kelteni, hanem mint az epikus színház önálló eleme, maga is „idéz, elbeszél, előkészít és emlékezik”. A színtér utalásain kívül a színpadot még mozivászonnal is fel lehet szerelni: akkor a szöveg és a képdokumentáció azokat az összefüggéseket fogja megmutatni, amelyekben az események lejátszódnak. A cselekmény menetének elidegenítését szolgálják a vetített szövegek, kórusok, songok vagy a „rikkancsok” kiáltásai a teremben, mert a cselekmény többé már nem rendelkezik a drámaiság egyenes vonalú célratorésével és szükségszerűségével. Ezek a songok és szövegek megszakítják és kommentálják a cselekményt. „Mivel a közönséget nem azért hívjuk meg, hogy úgy vesse magát a mesébe, mint egy folyóba, amelyben határozatlanul hanyódik ide-oda, az egyes történéseket úgy kell összekötni, hogy a csomók feltűnővé váljanak. A történések nem követhetik egymást észrevétlenül: lehetővé kell tenni, hogy az ítélettel közjük léphessünk.”

A drámai forma alapja az emberek közötti viszony, a dráma tematikus részét viszont azok a konfliktusok alkotják, amelyek e viszonyokból keletkeznek. Itt ellenben az emberek közötti viszonyok egésze válik tematikussá, miközben Brecht ezt a viszonyt a forma megfellebbezhetetlenségéből mintegy a tartalom kérdésességébe ülteti át. És az új formaelv lényege, hogy az ember a kérdéses tartalommal szemben a 'rámutatás' távlatába kerüljön, ezért az epikai alany-tárgy szembenállás Brecht epikus színházában tudományos-pedagógiai változatban lép fel. „A mese értelmezése és megfelelő elidegenítések által való közvetítése a színház fő feladata” – írja Brecht a *Kis Organon*ban.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Miként vélekedik az epikus, illetve a drámai színház nézője? Írja be a két szóalakat a megfelelő helyre!

„A(z) ..... színház nézője így beszél:

– Igen, éreztem ezt már én is. – Ilyen vagyok. – Ez csak természetes. – Mindig így lesz ez. – Megrendít ennek az embernek a fájdalma, mert nincs menekvése. – Nagy művészet ez: itt minden magától értetődik. – Sírok a sírokkal, nevetek a nevetőkkel.

A(z) ..... színház nézője így beszél:

– Ezt nem gondoltam volna. – Így nem szabad ezt csinálni. – Feltűnő ez felettébb, szinte hihetetlen. – Ez így nem mehet tovább. – Megrendít engem ennek az embernek a fájdalma, mert lenne mégis menekvése. – Nagy művészet ez: itt nem értetődik semmi magától. – Nevetek a sírokon, sírok a nevetőkön.”

(Bertolt Brecht: *Szórakoztató színház vagy tanító színház?*, 1936; In: *Színházi tanulmányok*)

2 pont	
--------	--

2. Egészítse ki a Peter Szondi szöveg alapján a táblázat üres helyeit a színház drámai és epikus formájáról!

<i>Drámai forma</i>	<i>Epikus forma</i>
a nézőt magával ragadja	
	a cselekmény nem tölti ki az előadásidőt (a cselekmény már nem egyeduralgó a műben)
a nézőt együttérző érzelmekre indítja	
	alapja a tettek társadalmi mozgatórugóinak kutatása

4 pont	
--------	--

3. Határozza meg a szöveg alapján a következő fogalmakat!

a) *song*:

.....

b) *elidegenítési effektusok*:

.....

2 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. A szöveg alapján írjon 3 példát elidegenítési eljárásra!

.....

.....

.....

3 pont	
--------	--

5. A következő kérdések kiindulópontja Bertolt Brecht drámaírói életműve. Töltse ki a sorokat!

a) 1939-ben írt tézisdrámája „krónika a harmincéves háborúból”, melynek a szerző szerint a tanulsága az, hogy „*a háború, mely az üzletek folytatása más módszerekkel, halálossá teszi az emberi erényeket viselőik számára is.*” A mű címe: .....

b) Határozza meg a mű jellemző hangnemét a következő részlet alapján: „*Honnan is volna bennük erkölcs, kérdem én. A béke az disznóól, rend csak a háborúban van.*” A hangnem: .....

c) Egy adaptációjában Hašek legendás regényének (1923) derék katonáját Brecht a 2. világháborúba helyezte. Ki a hős? .....

3 pont	
--------	--

6. Brecht korai lírai alkotásai egy avantgárd irányzat jellemző jegyeit mutatják. Olvassa el figyelmesen a következő versrészletet!

Borzadva meredtek a fekete ágak –
Körülöttük vöröslő szikrazápor
Vad, kusza tánca.
Meghullámzott a ködben a tűzár.
Zörgő, bösz levélhad járta kísértettáncát –
Ujjongva, szabadon szenesedve
Csúfolták éltes törzsüket.

Ám némán messzeragyogva az éjben
Holtfáradtan, mint egy agg hős,
vesztén is királyhoz méltón
Állt és égett a fa.

(Brecht: *Az égő fa*. Részlet. Tandori Dezső fordítása)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

a) Melyik irányzathoz köti a fenti alkotást?	Megnevezése:
b) Mondjon legalább 3 jellemző poétikai, formai jegyet, mely segítette a felismerésben!	Három példa:
c) Nevezze meg az irányzat legalább egy ismert magyar irodalmi szerzőjét!	Szerző:

5 pont

7. A songok verses formájúak a Brecht-darabokban is. De a drámai műveknek alapformája is lehet valamilyen kötött versritmus. Ritmizálással állapítsa meg a következő drámarészletek sorfajtaját, és nevezze meg azt a szereplőt, akitől a szöveg elhangzik! Mindkét alak egy-egy alkotás címszereplője.

a) <i>„De, kérlek, ujjotok mindég az ajkon. – Kizökkent az idő; - ó kárhozat! Hogy én születtem helyre tolni azt.”</i>	A versforma: A szereplő:
b) <i>„A botrány, asszonyom, csak az kiált az égre. S ki titkon vétkezik, annak már nincs is vétke.”</i>	A versforma: A szereplő:

4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Brecht a „naturalizmus örököse” az értekezés szerint.

a) Milyen tudományos és filozófiai irányzatok, nézetek, felfogások állnak a naturalizmus háttérében? Nevezzen meg legalább kettőt!	1. 2.
b) Zola regényírói munkásságában Balzac <i>Emberi színjáték</i> című regényciklusának követője. Mi a balzaci regényciklus legfőbb szerkesztési elve?	Szerkesztési elv:
c) Egy magyar költő egyik pályatársát, aki korai alkotói korszakában a naturalizmushoz is kötődött, így szólítja meg: <i>„Hisz én is kimondtam néhány magyar-újat, De mesekirályfik táltosai fűjnek, Ördög hordjon el már minden bolond verset: Életet kívánunk, valószínűt, nyersét [...] Ma te vagy a tévő és jótékony gyermek, Nyugat csapatjának keleti zászlója, Mi nagy csatázásunk nagy igazolója.”</i>	A költő: A pályatárs:

5 pont

9. A Mahagonny városának tündöklése és bukása megírásának és megjelenésének időszakában (1929–32) híres lírai művek és kötetek sora látott napvilágot Magyarországon. Az idézetek és a kötetcímek alapján nevezze meg a szerzőket!

- a)
*„Elefánt voltam, jámbor és szegény,
hűvös és bölcs vizeket ittam én,
a dombon álltam s ormányommal ott
megsímogattam a holdat, a napot,”* (1927-28)
- Kötetcím: *Nincsen apám, se anyám* (1929)
A költő (teljes név): .....
- b)
*„– Dac és düh, mely felhők közül kiszáll!
S bírál!
Vészben-viharban víjjogó király!
Sirály!”* (1928)
- Kötetcím: *Zsivajgó természet* (1930)
A költő (teljes név): .....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c)

„Léckatonáim sorban állnak már, pici
földem a földből kikerítve, könnyű szál
dzsidások módján állnak őrt, hatalmasan
igazságukban; ők a törvény, ők a jog,
erőm, munkám, nyugalmam és jutalmam ők,
s jel hogy vagyok;” (1925)

Kötet cím: *Az istenek halnak, az ember él* (1929)
A költő (teljes név): .....

d)

„Hogy rettenetes, elhiszem, de így igaz.
Ha szeretsz, életed legyen
öngyilkosság, vagy majdnem az.
Mit bánom én, hogy a modernnek
vagy a törvény mit követelnek;” (1931)

Kötet cím: *Te meg a világ* (1932)
A költő (teljes név): .....

4 pont

10. Elemezze a szövegből vett következő szóalakokat! Határozza meg pontosan a mássalhangzó-találkozások fajtáit!

színpad: .....

azonossá: .....

ragadja: .....

érzékelte: .....

4 pont

11. Állapítsa meg a tagmondatok közti nyelvtani-logikai viszonyt az alábbi idézetben!

1

2

A drámai forma alapja az emberek közötti viszony, a dráma tematikus részét viszont azok a

3

konfliktusok alkotják, amelyek e viszonyokból keletkeznek.

	alárendelés / mellérendelés	a viszony pontos megnevezése
1–2		
2–3		

4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Juhász Gyula költészetének jellemző vonása a leírás és a lelkiállapot, a külső látvány és a belső érzelem egymásba játszása. Ennek lehetőségét lírájának hangulati jellege teremti meg. Hogyan érvényesülnek ezek a poétikai sajátosságok az *Órák zenéje* című versben?

Juhász Gyula: *Órák zenéje*

Bús, alabástrom oszlopféjekén
Méláz az óra, antik ébenóra.
Üvegharang alatt halkán lebeg
Monoton, ódon, fáradt mutatója.

Virrasztok egy kopott, rőt szőnyegen,
Lelkemben mélabúnak hangfogója,
Aranyport szítál rám ma a jelen
S nótába fog az ódon ébenóra.

A dallam megtörik az üvegen.
Ó ez üveg a múlt bús hangfogója!
Ott virraszt benn napokon, éjeken...
Hunyt álmaink elnémult indulója:

Ó, komor óra, rokonom nekem,
Percegő percek beteg siratója,
Üveglegkem kong komor csöndesen,
Fáradtan száll a múltba mutatója...

(1908)

Forrás: *Juhász Gyula összes költeményei*. Osiris, 2002. 148–149.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Reflektálás egy jelenségre

Olvassa el Németh Lászlónak a gyermekirodalommal kapcsolatos gondolatát! Reflektáljon az író véleményére! Idézza fel olvasmányélményeit, és álláspontját példákkal támassza alá!

„Az ember klasszikusok olvasására születik, s egy ép gyereklélek sokkal közelebb ül a költészet nagy forrásához, mint egy középiskolával denaturált [természetétől megfosztott] felnőtt. Igenis, össze lehetne állítani remekművekből egy olyan könyvtárat, hogy a gyermek azokon jusson el a serdülésig. A rossz tankönyveknek és a kiadóknak a hazugsága, hogy a gyermekek és a nagy költők közé egy gyermekirodalmat kell tolni, amely a művészethez akar kalauzolni, de valójában örökre elkalauzol tőle.”

Forrás: Németh László: *Lányaim*. Magvető 1963. 43.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése	25	
	érvelő szöveg	20	
	gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	helyesírási hibák	levonható: 15	
	írás kép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:		100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése		
	érvelő szöveg		
	gyakorlati szövegfajta		
Levonások	helyesírási hibák		
	írás kép		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....